

Reactie FOBID t.b.v. internetconsultatie wetsvoorstel implementatie DSM-richtlijn

Ter attentie van het kabinet en de betrokken ministeries

28 augustus 2019

FOBID maakt graag gebruik van de gelegenheid om deel te nemen aan de consultatie over het wetsvoorstel ter implementatie van de EU-richtlijn Auteursrecht in de Digitale Eengemaakte Markt, en danken het kabinet voor de hiertoe geboden mogelijkheid.

FOBID Netherlands Library Forum is het nationale samenwerkingsverband en overlegforum van de volgende landelijke bibliotheekorganisaties:

- UKB, het samenwerkingsverband van de Nederlandse universiteitsbibliotheken en de KB
- Vereniging van Openbare Bibliotheken
- Koninklijke Bibliotheek, nationale bibliotheek van Nederland
- SHB Samenwerkingsverband Hogeschoolbibliotheken
- KNVI, de Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals

FOBID is mede-ondersteuner van de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen.

Bibliotheken verzamelen en beheren niet alleen een enorme rijkdom aan bronnen, zij spannen zich ook gezamenlijk in om toegang tot al deze bronnen van kennis te realiseren voor huidige en komende generaties. Het is verheugend dat de DSM-richtlijn bepalingen invoert die een betere toegang mogelijk maken. Daarvan profiteren burgers, wetenschap, cultuur- en erfgoedsector, onderwijs, bedrijfsleven en overheid.

Graag benoemen wij hier enkele aandachtspunten die specifiek voor bibliotheken van belang zijn om deze belofte ook in te kunnen lossen. Onze reactie concentreert zich op tekst- en datamining, open access, preservering en de mogelijkheid om erfgoedcollecties aan een breed publiek beschikbaar te stellen via *extended collective licensing*.

We zullen graag deelnemen aan de diverse stakeholderdialogen.

Tekst- en Datamining (TDM)

Het is verheugend dat TDM als mogelijkheid nu expliciet in de wet wordt opgenomen. Een belangwekkende vraag is of de beide TDM-excepties alleen kunnen worden ingeroepen jegens de rechthebbenden zelf (die niet altijd beschikken over hun werk in *digitale* vorm, zie hieronder nr. 3) of ook jegens intermediairs zoals bibliotheken en bijvoorbeeld (commerciële) intermediairs die licenties verstrekken voor aggregaties van content afkomstig van meerdere rechthebbenden.

Universiteitsbibliotheken en de KB zijn belangrijke afnemers van dergelijke licenties (ook wel 'big deals'). We stellen voor dat deze vraag in de stakeholderdialoog aan de orde wordt gesteld.

Randvoorwaarde voor het kunnen verrichten van TDM is dat het bewuste, door IE-rechten beschermde materiaal beschikbaar is in digitale vorm (gedigitaliseerd of born-digital). Een belangrijke wens van bibliotheken is dat zij in staat worden gesteld om TDM-reproducties van beschermd materiaal te leveren *op verzoek* van de in artikel 15n en 15o genoemde begunstigen. Die mogelijkheid staat nu niet expliciet in het wetsvoorstel noch MvT maar is om twee redenen gewenst:

- a. Bibliotheken beschikken, soms als enige, over bepaalde gedigitaliseerde content;
- b. Bibliotheken geven pashouders op grond van abonnementen/licenties rechtmatig toegang tot born-digital content van derden (zoals e-journals), die elders (bijvoorbeeld door uitgevers) wordt gehost.

Bibliotheken zullen dan ook verzoeken om TDM-reproducties ontvangen van externe onderzoekers. Die kunnen de content ad a. om diverse redenen soms niet zelf downloaden, bijvoorbeeld omdat rechthebbenden van bibliotheken eisen dat zij hun werken uitsluitend met kopieerbeveiliging openbaar mogen maken.

Voor content waartoe bibliotheken toegang geven op basis van licenties/abonnementen (zie nummer 3, ad b) zijn wij bezorgd over disproportionele technologische beschermingsmaatregelen, die uitgaan boven dat wat nodig is om de veiligheid en integriteit van systemen te beschermen. Deze zorg is ingegeven door praktijkervaringen in het Verenigd Koninkrijk, dat reeds in 2014 een dwingendrechtelijke TDM-exceptie voor niet-commercieel onderzoek heeft ingevoerd ([section 29A CDPA](#)).

Voor TDM-onderzoek gemaakte kopieën moeten met een 'passend beveiligingsniveau' worden opgeslagen. We onderstrepen dat het niet passend is als bibliotheken hierdoor onredelijk hoge kosten zouden moeten maken (zie ook de MvT p. 21). Het is bovendien niet wenselijk dat in het Europese onderzoeksveld een ongelijk speelveld zou ontstaan doordat in de ene lidstaat strengere eisen aan het beschermingsniveau zouden worden gesteld, tegen hogere kosten, dan in een andere lidstaat.

FOBID is graag bereid om met vertegenwoordigers deel te nemen aan de stakeholderdialoog om tot best practices te komen inzake artikel 15n.

Open access

Nederland behoort tot de voorlopers om onderzoek via open access beschikbaar te stellen aan een breed publiek. De Overheid heeft hier sterke ambities voor geformuleerd (Kamerstuk 31288, nr. 354; 15 november 2013). Voor de uitvoering van dit beleid is het van groot belang dat:

- a. Wetenschappelijke publicaties niet vallen onder de definitie van perspublicaties waarvoor uitgevers eigen rechtsbescherming tegen overname krijgen.
- b. Universitaire repositories niet vallen onder de platforms die een filterplicht opgelegd krijgen.

De richtlijn zelf zondert deze expliciet uit in haar definities in artikel 2 lid 4 slot en artikel 2 lid 6, tweede alinea. Wij bepleiten dan ook dat de wetgever deze richtlijndefinities in hun geheel in de wet overneemt, in plaats van slechts een deel ervan. Dat het overige deel van de definities in de Memorie van Toelichting is vermeld (p. 43 en 32), doet hier niet aan af. Het biedt bibliotheken meer rechtszekerheid om zich op de wet zelf te kunnen beroepen.

Preservering: preserveringskopie

De Nederlandse auteurswet kent sinds 2004 een niet-dwingendrechtelijke exceptie voor erfgoed- en onderwijsinstellingen ten behoeve van preserveringsdoeleinden. We zijn verheugd dat artikel 6 van de DSM-richtlijn nu een preserveringsexceptie invoert die dwingendrechtelijk van aard is. Doordat het maken van preserveringskopieën niet weg te contracteren valt, wordt één van de kerntaken van bibliotheken -het bewaren en behouden van cultureel erfgoed voor toekomstige generaties, nu wettelijk erkend en dwingendrechtelijk gefaciliteerd. Het is voor de samenleving, zowel makers als het publiek, van groot belang dat werken zo tot in lengte van dagen bewaard en (al dan niet digitaal) raadpleegbaar blijven.

Preservering: emulatie

We vragen dringend uw aandacht voor de specifieke problematiek van het raadpleegbaar houden van born-digital werken en de noodzaak tot emulatie. Born-digital werken vormen een groeiend aandeel in collecties van bibliotheken, denk bijvoorbeeld aan e-books, al dan niet verrijkt met muziek/film. Wil men deze born-digital werken in de oorspronkelijk bedoelde vorm en context weergeven of afspelen, dan kan dat alleen met daartoe geëigende technologische middelen zoals speciale hard- en software en computerplatforms, die op zichzelf geen onderdeel uitmaken van de erfgoedcollecties. Om born-digital werken op de lange termijn raadpleegbaar te blijven houden, is het mogen reproduceren/migreren van *de werken zelf* niet afdoende. Onontbeerlijk is daarnaast het mogen emuleren van verouderde hard- en software en computerplatforms door softwarematige nabootsing daarvan. De bestaande software-artikelen in de Auteurswet volstaan hiervoor niet en ook het omzeilingsverbod voor technologische beschermingsmaatregelen vormt een hindernis. Om born-digital werken digitaal duurzaam raadpleegbaar te kunnen houden, is het noodzakelijk om de preserveringsexceptie uit te breiden naar de technologische middelen benodigd voor het raadplegen van de werken.

Preservering: webharvesting

Een tweede, zeer urgente wens van bibliotheken is om uit preserveringsoogpunt werken van het openbare Nederlandse web te mogen kopiëren (webharvesting), ter opname in onze collecties. Steeds meer werken worden louter nog digital-only op internet gepubliceerd. Het is voor bibliotheken ondoenlijk om voorafgaand aan webharvesting toestemming te vragen én krijgen van alle mogelijke rechthebbenden die aan websites hebben bijgedragen. Voor onderzoekers vormen online uitingen en websites nu al waardevol studiemateriaal en dergelijk onderzoek zal in de toekomst steeds belangrijker worden, omdat de geschiedenis van vandaag vooral online wordt geschreven.

Omwille van het grote en urgente belang om Nederlands online erfgoed voor de toekomst veilig te stellen, vragen bibliotheken dan ook om uitbreiding van de preserveringsexceptie opdat zij van het Nederlandse openbaar toegankelijke web kunnen kopiëren wat volgens hen als digitaal erfgoed het behouden waard is. Deze exceptie zou uitsluitend content betreffen die gratis online toegankelijk is, ter bescherming van economische belangen van rechthebbenden.

Extended collective licensing: out-of-commerce werken

We zijn als bibliotheken bijzonder verheugd dat de invoering van een wettelijke basis voor verruimde licenties, ook wel Extended Collective Licensing (ECL), in Nederland nu eindelijk aanstaande is. Met de wettelijke verankering kan de verruimde licentie in Nederland een belangrijk instrument worden om het publiek op grote schaal online toegang te bieden tot cultureel erfgoed, terwijl tegelijkertijd recht wordt gedaan aan de belangen van rechthebbenden.

Voor bibliotheken biedt het wetsvoorstel de lang gewenste, onontbeerlijke rechtszekerheid mits zij inderdaad op geen enkele wijze civiel- of strafrechtelijk kunnen worden aangesproken door rechthebbenden, zoals rechthebbenden die niet bij cbo's zijn aangesloten. Met name dienen rechthebbenden voor reeds gemaakt gebruik geen hogere vergoeding te kunnen vragen dan voor hen beschikbaar is op grond van de met de cbo gesloten verruimde licentiecontract. Uitdrukkelijke vermelding hiervan en van deze volledige vrijwaring van erfgoedinstellingen (dus niet voor een gemaximeerd bedrag) ontbreekt nog in de wet of MvT, maar zou ons zeer welkom zijn.

Nu cbo's een spilfunctie krijgen in het faciliteren van online beschikbaarstelling van out-of-commerce werken, moet gewaarborgd worden dat hun licentietarieven voor erfgoedinstellingen financieel te dragen zijn en dat ook blijven. Deze licentievergoedingen - die met publiek geld moeten worden

opgebracht - moeten te allen tijde billijk zijn en passend bij het niet-commerciële gebruik en het algemeen belang dat erfgoedinstellingen dienen. Er mogen geen tarieven worden berekend die de ontwikkeling, beheer en onderhoud van online erfgoed op termijn financieel onmogelijk maken. Wij pleiten daarom voor invoering van de mogelijkheid om bestaande en voorgestelde licentietarieven en -voorwaarden te laten toetsen (conform artikel 35 van de Richtlijn collectief beheer) op billijkheid voor het niet-commerciële gebruik door erfgoedinstellingen. De Geschillencommissie Auteursrechten voorziet daar nu niet afdoende in.

Wij zien graag dat de met publiek geld opgebrachte licentiebedragen die onverdeelbaar blijken, weer ten goede komen aan behoud en beschikbaarstelling van Nederlands erfgoed.